

**JUDECĂTORIA
ORHEI**

Republica Moldova, MD-3505, or. Rezina, str. Voluntarilor, nr.3
email: jrz@justice.md, Tel. +373 (254) 2 56 22, +373 (254) 2 56 10,
<https://jor.instante.justice.md/>

01.07.2025 nr.454/N

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

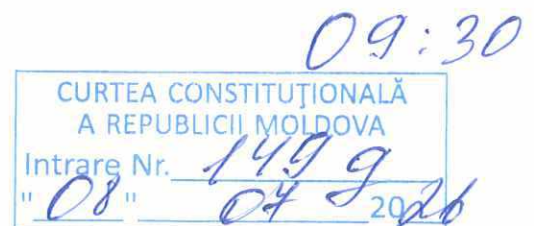
Vă transmitem alăturat pentru examinare, sesizarea domnului avocat Ion Șova în interesele condamnatului Negru Mihail (dosar nr.21ji-104/2026) privind controlul conformității unor prevederi din art.91 din Codul penal, cu normele constituționale.

Anexe:

- Încheierea din 11.06.2026 privind sesizarea Curții Constituționale pe 2 file
- Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate pe 11 file.

Cu înalte considerații,

Igor NEGREANU, Judecător

SESIZARE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

**a articolului 91 alin. (3) și alin. (5) din Codul penal al Republicii Moldova,
în partea referitoare la liberarea condiționată de pedeapsă înainte de
termen a persoanelor condamnate la detențiune pe viață**

C. Obiectul sesizării

Obiectul prezentei sesizări îl constituie verificarea constituționalității art. 91 alin. (3) și alin. (5) din Codul penal, în partea în care aceste prevederi reglementează liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen a persoanelor condamnate la detențiune pe viață.

Contest, în special:

Art. 91 alin. (3) Cod penal, în partea în care prevede că liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen se aplică de către instanța de judecată de la locul de executare a pedepsei, în baza demersului instituției care pune în executare pedeapsa, la cererea condamnatului sau a apărătorului acestuia, în condițiile prevăzute la art. 266 și art. 267 din Codul de executare și numai după respectarea procedurii extrajudiciare stabilite.

Art. 91 alin. (5) Cod penal, în partea în care prevede că persoana care execută pedeapsa detențiunii pe viață poate fi liberată condiționat de pedeapsă înainte de termen dacă instanța consideră că nu mai există necesitatea executării în continuare a pedepsei, în baza unei evaluări care ia în considerare realizarea programului individual de executare a pedepsei, manifestarea unui comportament corespunzător pe durata detenției, implicarea activă în activități remunerate sau neremunerate, repararea integrală a daunelor sau imposibilitatea reparării acestora, precum și existența unui risc scăzut de recidivă, cu condiția executării a cel puțin 30 de ani de închisoare.

Nu se contestă dreptul statului de a stabili condiții riguroase pentru liberarea condiționată a persoanelor condamnate la detențiune pe viață. Problema de constituționalitate constă în faptul că norma contestată nu instituie suficiente garanții de claritate, previzibilitate și efectivitate, astfel încât mecanismul de liberare condiționată să constituie o perspectivă reală de liberare și o revizuire efectivă a detențiunii pe viață.

Prezenta sesizare vizează conformitatea art. 91 alin. (3) și alin. (5) Cod penal cu:

- art. 20 din Constituție – accesul liber la justiție;
- art. 23 alin. (2) din Constituție – calitatea legii, claritatea și previzibilitatea normei;
- art. 24 din Constituție – integritatea fizică și psihică, inclusiv interdicția pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante;
- art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului – interdicția torturii, pedepselor și tratamentelor inumane sau degradante;
- art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului – dreptul la un remediu efectiv.

D. Argumentarea incidenței drepturilor fundamentale pretins încălcate

Prezenta excepție de neconstituționalitate implică incidența directă a art. 20, art. 23 alin. (2) și art. 24 din Constituția Republicii Moldova, interpretate în concordanță cu art. 3 și art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

1. Incidența art. 24 din Constituție și a art. 3 din Convenție

Art. 24 din Constituție garantează dreptul la viață și la integritate fizică și psihică. Art. 3 din Convenția Europeană interzice, în termeni absoluți, tortura, tratamentele și pedepsele inumane sau degradante.

Detențiunea pe viață nu este, prin ea însăși, contrară art. 3 din Convenție și art. 24 din Constituție. Totuși, compatibilitatea acestei pedepse cu exigențele demnității umane depinde de existența unei perspective reale de liberare și a unui mecanism efectiv de revizuire a necesității continuării detenției.

Prin urmare, o pedeapsă cu detențiunea pe viață devine problematică din perspectiva art. 3 din Convenție atunci când este ireductibilă de jure sau de facto, adică atunci când persoana condamnată nu are o posibilitate reală, practică și previzibilă de a obține, la un moment determinat, examinarea evoluției sale personale, a gradului de reabilitare și a necesității continuării detenției.

În prezenta cauză, art. 91 Cod penal este norma care, formal, ar trebui să asigure reductibilitatea detențiunii pe viață. Problema de constituționalitate constă însă în faptul că această normă nu garantează un mecanism suficient de clar, efectiv și funcțional pentru persoanele condamnate la detențiune pe viață.

Dacă liberarea condiționată nu a fost aplicată efectiv în privința acestei categorii de condamnați, iar autoritățile penitenciare invocă lipsa unui cadru metodologic clar pentru examinarea cererilor, norma legală oferă doar o aparență de remediu.

O asemenea situație afectează substanța garanțiilor prevăzute de art. 24 din Constituție și art. 3 din Convenție, deoarece transformă detențiunea pe viață într-o pedeapsă lipsită de o perspectivă reală de liberare.

2. Incidența art. 20 din Constituție și a art. 13 din Convenție

Art. 20 din Constituție garantează accesul liber la justiție și dreptul persoanei la apărarea efectivă a drepturilor, libertăților și intereselor sale legitime.

Art. 13 din Convenție garantează dreptul la un remediu efectiv în fața unei autorități naționale pentru încălcarea drepturilor protejate de Convenție.

În cauza de față, art. 91 Cod penal constituie norma în baza căreia condamnatul solicită examinarea posibilității liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen. Prin urmare, această normă trebuie să ofere nu doar o posibilitate teoretică de adresare, ci un remediu real, efectiv și apt să conducă la o examinare pe fond.

Or, în privința persoanelor condamnate la detențiune pe viață, mecanismul prevăzut de art. 91 Cod penal este condiționat de o procedură extrajudiciară care poate fi blocată la nivel administrativ prin amânări, inacțiune sau invocarea lipsei unor reglementări metodologice clare. În asemenea circumstanțe, accesul la instanță devine iluzoriu, deoarece persoana condamnată nu beneficiază de o examinare reală a cererii sale și nu primește o decizie pe fond cu privire la îndeplinirea condițiilor legale.

Dreptul de acces la justiție nu poate fi redus la posibilitatea formală de a formula o cerere. El presupune existența unei proceduri clare, previzibile și efective, care să permită instanței să examineze în mod real dacă detențiunea pe viață mai este justificată.

Prin urmare, art. 20 din Constituție și art. 13 din Convenție sunt incidente, deoarece mecanismul legal contestat nu asigură un remediu efectiv împotriva caracterului ireductibil de facto al detențiunii pe viață.

3. Incidența art. 23 alin. (2) din Constituție – calitatea legii

Art. 23 alin. (2) din Constituție obligă statul să asigure fiecărui om dreptul de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Această garanție constituțională impune ca legea să fie accesibilă, clară, previzibilă și să ofere protecție împotriva aplicării arbitrare.

Exigența calității legii este deosebit de importantă atunci când norma reglementează executarea unei pedepse penale, libertatea persoanei și posibilitatea unei persoane condamnate la detențiune pe viață de a obține revizuirea detenției.

Art. 91 Cod penal, în partea referitoare la condamnarea la detențiune pe viață, nu oferă suficiente garanții de claritate și previzibilitate. Norma nu stabilește în mod suficient:

- care sunt criteriile concrete în baza cărora se constată că „nu mai există necesitatea executării de mai departe a pedepsei”;

- care sunt garanțiile împotriva unei practici administrative jurisprudențiale arbitrare.

Aceste lacune nu reprezintă simple chestiuni de interpretare judiciară. Ele afectează însăși capacitatea persoanei condamnate de a cunoaște ce trebuie să facă pentru a putea obține liberarea condiționată și în ce condiții detențiunea sa pe viață poate fi revizuită.

În lipsa unor criterii clare și a unei proceduri efective, art. 91 Cod penal nu îndeplinește exigențele calității legii.

În prezenta cauză, art. 91 Cod penal nu este contestat în mod abstract. Norma urmează să fie aplicată direct la soluționarea cauzei nr. 21ji-104/2026, aflată pe rolul Judecătoriei Orhei, sediul Rezina, în care condamnatul Negru Mihail Terente solicită liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen.

Prin urmare, sunt incidente:

- art. 24 din Constituție și art. 3 din Convenție, deoarece norma contestată trebuie să asigure caracterul reductibil de jure și de facto al detențiunii pe viață;

- art. 20 din Constituție și art. 13 din Convenție, deoarece persoana condamnată trebuie să dispună de un remediu efectiv și de acces real la o examinare judiciară pe fond;

- art. 23 alin. (2) din Constituție, deoarece legea trebuie să fie clară, previzibilă și să permită persoanei condamnate să cunoască în mod real condițiile în care poate beneficia de revizuirea detenției pe viață.

În lipsa unui mecanism efectiv, previzibil și aplicabil în practică, art. 91 Cod penal riscă să transforme liberarea condiționată a deținuților pe viață într-o instituție pur formală, iar detențiunea pe viață într-o pedeapsă ireductibilă de facto.

E. Argumentarea pretinselor încălcări a drepturilor garantate de Constituție

Prezenta excepție nu urmărește ca instanța constituțională să aprecieze dacă condamnatul Negru Mihail Terente trebuie sau nu liberat condiționat. Această apreciere aparține exclusiv instanței de drept comun, în baza materialelor cauzei.

Problema de constituționalitate este distinctă și constă în următoarea întrebare: art. 91 alin. (3) și alin. (5) Cod penal oferă o garanție reală, efectivă și previzibilă împotriva caracterului ireductibil al detențiunii pe viață?

Cu alte cuvinte, Curtea Constituțională este chemată să verifice dacă norma contestată asigură, în practică, ceea ce pretinde că oferă la nivel formal: o perspectivă reală de liberare pentru condamnații la detențiune pe viață, atunci când detenția lor nu mai este justificată prin scopuri penologice legitime.

Art. 91 Cod penal este mecanismul juridic prin care o persoană condamnată la detențiune pe viață poate solicita revizuirea necesității continuării detenției. Tocmai de aceea, calitatea, claritatea și eficiența acestui mecanism trebuie analizate cu o rigoare sporită, prin prisma art. 20, art. 23 alin. (2) și art. 24 din Constituție, interpretate în concordanță cu art. 3 și art. 13 din Convenție.

Problema ridicată privește absența unor garanții suficiente care să transforme liberarea condiționată dintr-o posibilitate formală într-un mecanism real și efectiv.

Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, detențiunea pe viață nu este, prin ea însăși, incompatibilă cu art. 3 din Convenție. Totuși, pentru a fi compatibilă cu demnitatea umană, pedeapsa detențiunii pe viață trebuie să fie reductibilă atât de jure, cât și de facto.

În cauza *Kafkaris c. Ciprului* [MC], Curtea Europeană a statuat că nu apare o problemă din perspectiva art. 3 din Convenție dacă pedeapsa detențiunii pe viață este reductibilă de jure și de facto.

În cauza *Vinter și alții c. Regatului Unit* [MC], Curtea Europeană a consolidat acest standard, stabilind că art. 3 din Convenție impune existența unui mecanism de revizuire care să permită autorităților naționale să verifice dacă, pe parcursul executării pedepsei, persoana condamnată a înregistrat schimbări semnificative și un progres real spre reabilitare, astfel încât continuarea detenției să nu mai poată fi justificată prin scopuri penologice legitime. Curtea a subliniat că nu este suficientă existența formală a unei posibilități de liberare, ci este necesar ca mecanismul să permită o analiză reală a evoluției condamnatului.

Tot în cauza *Vinter și alții c. Regatului Unit* [MC], Curtea Europeană a reținut că persoana condamnată la detențiune pe viață trebuie să cunoască, încă de la începutul executării pedepsei, ce trebuie să facă pentru a fi luată în considerare în vederea liberării și în ce condiții poate avea loc liberarea. Această exigență este esențială pentru calitatea legii și pentru previzibilitatea mecanismului de revizuire.

În cauza *László Magyar c. Ungariei*, Curtea Europeană a reiterat că o detențiune pe viață fără un mecanism real și previzibil de revizuire este incompatibilă cu art. 3 din Convenție. Curtea a acordat o importanță deosebită faptului că persoana condamnată trebuie să poată cunoaște în mod real calea juridică prin care pedeapsa sa poate fi revizuită.

În cauza *Murray c. Țărilor de Jos* [MC], Curtea Europeană a accentuat legătura dintre revizuirea detențiunii pe viață și reabilitare. O detențiune pe viață poate deveni ireductibilă de facto atunci când persoanei condamnate nu i se oferă mijloace reale de reabilitare, tratament, evaluare sau intervenție individualizată, astfel încât ea nu are o posibilitate practică de a demonstra că detenția sa nu mai este necesară.

În cauza *Harakchiev și Tolumov c. Bulgariei*, Curtea Europeană a constatat că lipsa unor oportunități adecvate de reabilitare pentru persoanele condamnate la detențiune pe viață este relevantă la analiza compatibilității pedepsei cu art. 3 din Convenție. Din această jurisprudență rezultă că statul nu poate condiționa liberarea de progresul spre reabilitare, iar în același timp să nu ofere condamnatului instrumente reale pentru atingerea acestui scop.

În cauza *Matiošaitis și alții c. Lituaniei*, Curtea Europeană a examinat dacă pedepsele pe viață aplicate reclamanților erau ireductibile și dacă aceștia aveau o perspectivă reală de liberare. Curtea a confirmat că simpla existență a unor mecanisme teoretice sau discreționare nu este suficientă dacă ele nu oferă o perspectivă realistă, clară și efectivă de liberare.

În cauza *Petukhov c. Ucrainei nr. 2*, Curtea Europeană a constatat caracterul de jure și de facto ireductibil al detențiunii pe viață și a subliniat necesitatea reformării sistemului național de revizuire a pedepselor pe viață. Curtea a menționat că statele dispun de o marjă de apreciere în stabilirea duratei pedepselor, iar revizuirea nu trebuie să conducă automat la liberare, însă mecanismul trebuie să fie real, efectiv și capabil să evalueze dacă detenția mai este justificată.

În cauza *Horion c. Belgiei*, Curtea Europeană a constatat încălcarea art. 3 din Convenție în privința unei persoane aflate în detenție timp de 44 de ani, în lipsa unei perspective realiste de liberare. Această hotărâre este importantă pentru prezenta cauză, deoarece demonstrează că existența formală a unor mecanisme interne nu este suficientă atunci când, în practică, traseul spre liberare este blocat, iluzoriu sau imposibil de realizat.

În jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova, este relevantă Hotărârea nr. 17 din 4 iunie 2018, în care Curtea a explicat teoria desuetudinii. Curtea a reținut că o lege poate fi considerată căzută în desuetudine atunci când există, pe de o parte, lipsa utilizării îndelungate și continue, iar pe de altă parte, existența unei practici opuse în

comunitate. Curtea a subliniat că efectul constatării desuetudinii unei legi presupune încetarea acțiunii sale, similar abrogării.

Aplicând aceste standarde la prezenta cauză, rezultă că art. 91 alin. (3) și alin. (5) Cod penal trebuie analizate nu doar din perspectiva existenței lor formale, ci și din perspectiva capacității reale de a produce efectul constituțional și convențional necesar: o posibilitate efectivă, previzibilă și practică de revizuire a detențiunii pe viață.

Or, dacă instituția liberării condiționate, în istoria Republicii Moldova, nu a condus, în practică, la o liberare condiționată efectivă a persoanelor condamnate la detențiune pe viață, iar autoritățile penitenciare invocă lipsa unui cadru metodologic clar pentru examinarea cererilor, mecanismul prevăzut de art. 91 Cod penal riscă să rămână unul pur formal.

Potrivit standardelor menționate, reducibilitatea detențiunii pe viață nu înseamnă obligația statului de a libera persoana condamnată. Ea presupune însă existența unei proceduri reale de revizuire, în cadrul căreia să se poată analiza dacă, în urma evoluției condamnatului, a progresului spre reabilitare și a reducerii riscului social, continuarea detenției mai este justificată.

Această exigență nu se reduce la existența unui text de lege care proclamă posibilitatea liberării. Un mecanism pur teoretic, imposibil de aplicat în practică, lipsit de criterii clare sau blocat administrativ, nu poate fi calificat drept garanție reală împotriva ireductibilității pedepsei.

În prezenta cauză, art. 91 alin. (5) Cod penal instituie formal posibilitatea liberării condiționate a persoanelor condamnate la detențiune pe viață. Totuși, funcționarea reală a mecanismului este pusă serios sub semnul întrebării.

În cauza lui Negru Mihail, deși apărarea a solicitat verificarea întrunirii condițiilor prevăzute de art. 91 Cod penal, administrația penitenciarului nu a soluționat cererea printr-o hotărâre de admitere sau de refuz pe fond, ci a dispus amânarea examinării, invocând lipsa unui cadru metodologic clar și necesitatea armonizării reglementărilor aplicabile.

Această situație demonstrează că mecanismul prevăzut de art. 91 Cod penal nu este suficient de clar și funcțional nici pentru autoritatea care trebuie să contribuie la punerea sa în aplicare. Dacă administrația penitenciară însăși apreciază că nu poate examina efectiv cererea din cauza lipsei unui cadru normativ sau metodologic previzibil, atunci persoana condamnată nu poate cunoaște în mod real ce trebuie să facă pentru a obține examinarea cererii sale.

Prin urmare, art. 91 Cod penal nu oferă condamnatului o perspectivă reală și practică de liberare, ci doar una teoretică și iluzorie. O asemenea situație este incompatibilă cu art. 24 din Constituție și art. 3 din Convenție, deoarece transformă detențiunea pe viață într-o pedeapsă ireductibilă de facto.

Mai susțin că instituția liberării condiționate a condamnaților la detențiune pe viață, deși există formal în Codul penal, nu a funcționat efectiv în istoria Republicii Moldova în sensul unei liberări condiționate definitive și executate în practică.

În acest context, cele două hotărâri de liberare condiționată a deținuților pe viață, fiind ulterior casate, nu demonstrează existența unui mecanism efectiv. Dimpotrivă, casarea acestora confirmă caracterul iluzoriu și nefuncțional al instituției liberării condiționate de pedeapsă a persoanelor condamnate la pedeapsa detențiunii pe viață.

Statul nu poate susține că pedeapsa detențiunii pe viață este reductibilă de facto dacă, în realitate, nu există o practică efectivă de liberare condiționată a persoanelor condamnate la detențiune pe viață.

Curtea Constituțională a admis în jurisprudența sa că o normă poate deveni desuetă atunci când, prin neaplicarea sa îndelungată și prin ruptura față de realitatea juridică și socială, nu mai produce efectele pentru care a fost edictată.

În prezenta cauză, nu susțin că art. 91 Cod penal este desuet în totalitate. Problema vizează desuetudinea funcțională a art. 91 Cod penal în privința unei categorii restrânse și vulnerabile de persoane: condamnații la detențiune pe viață.

Norma există formal, dar nu produce efectul constituțional esențial pe care trebuie să-l producă: posibilitatea reală de revizuire a detenției pe viață. Dacă o instituție juridică există doar în text, dar nu conduce în practică la nicio liberare efectivă și definitivă, ea nu poate fi calificată drept garanție reală împotriva ireductibilității pedepsei.

Această stare de fapt afectează direct art. 24 din Constituție și art. 3 din Convenție.

Detențiunea pe viață devine incompatibilă cu demnitatea umană atunci când condamnatul nu i se oferă o cale reală prin care să demonstreze că s-a schimbat, că s-a reabilitat și că detenția sa nu mai este necesară.

Art. 23 alin. (2) din Constituție garantează dreptul fiecărei persoane de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Această garanție impune ca legea să fie accesibilă, clară și previzibilă.

Exigența calității legii este deosebit de importantă în materia executării pedepselor penale, mai ales atunci când norma reglementează unica posibilitate a unei persoane condamnate la detențiune pe viață de a obține revizuirea detenției sale.

Art. 91 alin. (5) Cod penal utilizează criterii generale, precum:

- „manifestarea unui comportament corespunzător”;
- „implicarea activă în activități remunerate sau neremunerate”;
- „risc scăzut de recidivă”;
- „lipsa necesității executării de mai departe a pedepsei”.

Aceste criterii nu sunt neconstituționale prin ele însele. Ele pot fi criterii legitime într-un mecanism de revizuire a detențiunii pe viață. Problema constă însă în faptul că legea nu stabilește suficiente garanții privind modul concret de aplicare a acestor criterii în cazul condamnaților la detențiune pe viață.

Norma nu răspunde la întrebări esențiale:

- care sunt criteriile după care se apreciază comportamentul „corespunzător” al persoanei;
- care este standardul probatoriu aplicabil;
- ce se întâmplă dacă administrația penitenciară refuză, omite sau amână examinarea cererii;
- ce garanții are condamnatul împotriva unei practici administrative / jurisprudențiale arbitrare.

Lipsa acestor garanții nu constituie o simplă problemă de interpretare judiciară. Ea afectează însăși previzibilitatea normei. Un condamnat la detențiune pe viață trebuie să poată cunoaște, încă din timpul executării pedepsei, ce conduită trebuie să adopte, ce criterii trebuie să îndeplinească și în ce condiții detenția sa poate fi revizuită.

În lipsa acestor repere, art. 91 Cod penal nu îndeplinește standardul calității legii. Norma permite o marjă excesivă de apreciere administrației penitenciare și instanțelor, fără garanții suficiente împotriva arbitrariului.

Mai mult, chiar în cauza pendinte, lipsa clarității legii a produs un efect concret: cererea condamnatului nu a fost examinată pe fond, ci a fost amânată. Aceasta confirmă că deficiențele de previzibilitate nu sunt teoretice, ci afectează direct exercitarea drepturilor condamnatului.

Prin urmare, art. 91 alin. (3) și alin. (5) Cod penal, în partea referitoare la condamnării la detențiune pe viață, contravin art. 23 alin. (2) din Constituție.

Art. 20 din Constituție garantează accesul liber la justiție. Art. 13 din Convenție garantează dreptul la un remediu efectiv în fața unei autorități naționale pentru încălcarea drepturilor protejate de Convenție.

În cazul detențiunii pe viață, remediuul efectiv trebuie să permită persoanei condamnate să obțină o examinare reală a întrebării dacă detenția sa mai este justificată. Remediuul nu este efectiv dacă rămâne pur formal, dacă este blocat de administrație sau dacă nu oferă o posibilitate practică de analiză a progresului spre reabilitare.

În prezenta cauză, accesul la instanță este afectat de modul în care este construit mecanismul art. 91 Cod penal. Persoana condamnată nu ajunge în fața instanței cu o procedură clară și efectivă, ci depinde de o etapă administrativă preliminară, care poate fi blocată prin amânări, lipsă de evaluare, lipsă de metodologie sau refuzul administrației de a înainta materialele necesare.

Un remediu efectiv nu poate depinde de inacțiunea sau incertitudinea autorității administrative. Atunci când administrația penitenciară poate paraliza procedura printr-o amânare nereglementată clar de lege, accesul la instanță devine iluzoriu.

În cauza pendinte, administrația penitenciarului nu a adoptat o hotărâre clară de propunere sau de refuz, ci a amânat examinarea cererii. Această soluție nu oferă condamnatului o examinare pe fond, nu îi permite să combată motivele reale ale refuzului și nu îi oferă o perspectivă clară privind momentul reluării procedurii.

O asemenea situație este incompatibilă cu art. 20 din Constituție și art. 13 din Convenție. Accesul la justiție nu poate fi condiționat de o etapă administrativă lipsită de claritate, termene efective și consecințe juridice clare.

Legea trebuie să prevadă un mecanism în care administrația penitenciară are obligații clare, termene clare și consecințe clare pentru neexaminarea cererii. În lipsa acestor garanții, condamnatul este lipsit de un remediu efectiv.

Un mecanism constituțional de revizuire a detențiunii pe viață trebuie să fie legat de scopul reabilitării. Condamnatul trebuie să poată demonstra, prin conduita sa, prin participarea la programe, prin evoluția personală și prin reducerea riscului de recidivă, că detenția sa nu mai este necesară.

Art. 91 alin. (5) Cod penal condiționează liberarea de criterii precum realizarea programului individual, comportamentul în detenție, implicarea în activități și riscul scăzut de recidivă. Totuși, legea nu reglementează suficient obligațiile pozitive ale statului de a asigura condamnatului acces real la programe de resocializare, activități utile, evaluări psihologice, intervenții individualizate și pregătire pentru reintegrare.

Această lacună este esențială. Statul nu poate condiționa liberarea de progresul spre reabilitare, iar în același timp să nu asigure instrumentele necesare pentru realizarea reabilitării.

Dacă lipsa programelor, lipsa muncii, lipsa evaluărilor specializate sau lipsa intervențiilor individualizate este imputabilă administrației penitenciare, aceste împrejurări nu pot fi folosite împotriva condamnatului.

În lipsa unei reglementări clare privind obligațiile statului în procesul de reabilitare a condamnatilor pe viață, art. 91 Cod penal devine imprevizibil și inechitabil. Condamnatul este pus în situația de a îndeplini condiții pe care nu le poate controla în mod efectiv.

Această situație afectează atât art. 23 alin. (2) din Constituție, cât și art. 24 din Constituție coroborat cu art. 3 din Convenție.

Un mecanism real de revizuire a detențiunii pe viață trebuie să prevadă nu doar prima posibilitate de examinare, ci și reexaminări ulterioare clare și previzibile. Persoana condamnată trebuie să știe când poate reveni cu o nouă cerere, ce trebuie să demonstreze și ce efect produce o decizie anterioară de refuz.

Art. 91 Cod penal nu stabilește suficiente garanții privind periodicitatea reexaminării condamnaților la detențiune pe viață. În lipsa unor reguli clare, refuzul sau amânarea examinării poate produce efectul blocării pe termen nedeterminat a mecanismului.

Această deficiență este incompatibilă cu standardul Convenției. O persoană condamnată la detențiune pe viață nu trebuie să fie lăsată într-o stare de incertitudine permanentă. Ea trebuie să cunoască, în mod previzibil, când și cum va putea obține o nouă evaluare a situației sale.

Prin urmare, lipsa unei reexaminări periodice clare afectează art. 20 și art. 23 alin. (2) din Constituție, precum și art. 13 din Convenție.

Deficiențele de calitate a legii nu au un caracter pur tehnic. În materia detențiunii pe viață, lipsa clarității legii are consecințe directe asupra demnității umane.

O persoană condamnată la detențiune pe viață trebuie să aibă o speranță juridică protejată că, dacă se va reabilita și dacă detenția nu va mai fi necesară, situația sa va fi examinată efectiv.

Lipsa unei asemenea speranțe reduce pedeapsa la o detenție fără orizont, incompatibilă cu respectul pentru demnitatea umană.

Existența formală a art. 91 Cod penal nu este suficientă. Ceea ce contează este dacă mecanismul funcționează real, dacă poate conduce efectiv la liberare și dacă permite condamnatului să înțeleagă ce trebuie să facă pentru a obține revizuirea detenției.

În lipsa acestor garanții, detențiunea pe viață devine ireductibilă de facto, iar art. 91 Cod penal nu mai corespunde exigențelor art. 24 din Constituție și art. 3 din Convenție.

În mod evident, este legitim ca statul să stabilească condiții stricte pentru liberarea condiționată a persoanelor condamnate la detențiune pe viață. Protecția societății, prevenirea recidivei, gravitatea infracțiunii și drepturile victimelor pot justifica o analiză riguroasă.

Totuși, aceste scopuri legitime nu permit statului să instituie un mecanism pur formal, lipsit de previzibilitate și nefuncțional în practică.

Un echilibru constituțional corect presupune ca statul să poată refuza liberarea atunci când detenția rămâne justificată, dar și să fie obligat să examineze efectiv cererea atunci când condamnatul susține că s-a reabilitat.

În forma actuală, art. 91 alin. (3) și alin. (5) Cod penal nu asigură acest echilibru.

Norma permite ca persoana condamnată să rămână în detenție pe viață fără o evaluare reală, clară și periodică a necesității continuării detenției.

Aceasta depășește marja de apreciere a statului și afectează substanța drepturilor garantate de Constituție și Convenție.

Pentru motivele expuse și prin raportare la standardele stabilite în cauzele *Kafkaris c. Ciprului*, *Vinter și alții c. Regatului Unit*, *László Magyar c. Ungariei*, *Murray c. Țărilor de Jos*, *Harakchiev și Tolumov c. Bulgariei*, *Matiošaitis și alții c. Lituaniei*, *Petukhov c. Ucrainei* nr. 2 și *Horion c. Belgiei*, art. 91 alin. (3) și alin. (5) Cod penal, în partea referitoare la persoanele condamnate la detențiune pe viață, contravin:

- Art. 24 din Constituție, interpretat în concordanță cu art. 3 din Convenție, deoarece nu garantează caracterul reductibil de jure și de facto al detențiunii pe viață și nu oferă o perspectivă reală de liberare;

- Art. 20 din Constituție, interpretat în concordanță cu art. 13 din Convenție, deoarece nu asigură un remediu efectiv și permite blocarea accesului la o examinare judiciară pe fond prin proceduri administrative neclare, amânări sau lipsa unui cadru metodologic funcțional;

- Art. 23 alin. (2) din Constituție, deoarece norma nu îndeplinește exigențele calității legii, fiind insuficient de clară, previzibilă și lipsită de garanții împotriva arbitrarului, astfel încât condamnatul nu poate cunoaște în mod real ce trebuie să facă pentru a fi luat în considerare în vederea liberării și în ce condiții detenția sa poate fi revizuită.

În consecință, se impune constatarea neconstituționalității art. 91 alin. (3) și alin. (5) Cod penal, în partea în care aceste prevederi nu instituie un mecanism clar, previzibil, efectiv și aplicabil în practică pentru revizuirea detențiunii pe viață și pentru examinarea reală a posibilității liberării condiționate a persoanelor condamnate la detențiune pe viață.

H. Declarația autorului sesizării

Declar pe propria onoare că informațiile prezentate Curții sunt veridice.

Cu respect,

Ion Șova, avocat _____

În interesele condamnatului Negru Mihail Teodor

11 iunie 2026

Digitally signed by Șova Ion
Date: 2026.06.11 09:23:58 EEST
Reason: MoldSign Signature

Republica Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

**JUDECĂTORIA
ORHEI**

Încheiere

Dosar nr.21ji-104/2026 (1-26047589-38-21 ji-15042026-1)

11.06.2026

or.Rezina

Instanța de judecată având în componență:

Președinte de ședință, judecător Igor Negreanu

Grefier, Natalia Bernevec

Cu participarea:

Condamnatului condamnatului Negru Mihail și apărătorului său, avocatul Ion Șova
Reprezentantului Penitenciarului nr.17 Rezina Inga Gotornicean

a examinat în ședință judiciară publică cererea apărătorului Ion Șova în interesele condamnatului Negru Mihail în cauza penală la cererea condamnatului privind aplicarea prevederilor art.91 din Codul penal, chestiunea cu privire la controlul constituționalității prevederilor articolului 91 alin.(3) și (5) din Codul penal în partea ce se referă la liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen a persoanelor condamnate la detenție pe viață.

În fapt.

Pe rolul instanței de fond se află spre examinare cauza penală nominalizată.

Obiect al examinării constituie solicitarea condamnatului Negru Mihail de a-i fi aplicate prevederile art.91 din Codul penal.

În ședința de judecată.

Avocatul Ion Șova a înaintat instanței de judecată o cerere privind sesizarea Curii constituționale pentru exercitarea controlului constituționalității art. 91 alin. (3) și alin.(5) din Codul penal, prin prisma articolelor 20, 23 alin. (2) și 24 din Constituție, interpretate în concordanță cu art. 3 și art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Avocatul a vociferat argumentele cererii și a prezentat instanței spre anexare la dosar și sesizarea adresată Curții Constituționale.

Condamnatul a susținut cererea apărătorului său.

Reprezentantul penitenciarului a fost de acord cu cererea apărătorului condamnatului.

Baza legală.

Articolul 135 alin. (1) lit.a) din Constituție.

Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului.

Articolul 7 alin.(3) din Codul de procedură penală.

În cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

Aprecierea instanței.

Instanța de judecată, având în vedere lucrările dosarului, luând act de opinia participanților la proces, consideră cererea întemeiată, potrivit considerațiilor ce urmează.

Excepția de neconstituționalitate reprezintă o procedură de inițiere de către instanțele ordinare de judecată, la inițiativa părților sau din oficiu, a controlului conformității unei legi sau a unui alt act normativ, cu normele constituționale, în cazul în care există incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul instanței de judecată.

Excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată de către instanța de judecată din oficiu, care, respectând principiul supremației Constituției, nu este în drept să aplice o normă în privința căreia există incertitudini de constituționalitate sau de către *părțile în proces, inclusiv reprezentanții acestora*, drepturile și interesele cărora pot fi afectate prin aplicarea unei norme neconstituționale la soluționarea cauzei.

La caz, instanța de judecată constată că obiectul excepției se încadrează în categoria actelor prevăzute de art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție, excepția este ridicată de către o parte în proces, anterior Curtea Constituțională nu s-a mai expus pe marginea unui atare obiect iar prevederile contestate sunt aplicabile soluționării cauzei.

În aceste condiții, instanța de judecată consideră întemeiată cererea contravenientului, dând curs acesteia.

Dispozitiv.

Având în vedere motivele de fapt și de drept expuse *supra*, instanța de judecată dispune:

Se admite cererea apărătorului Ion Șova formulată în interesele condamnatului Negru Mihail;

Se sesizează Curtea Constituțională în vederea exercitării controlului constituționalității prevederilor articolului 91 alin.(3) și (5) din Codul penal în partea referitoare la liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen a persoanelor condamnate la detenție pe viață.

Încheierea nu se supune nici unei căi de atac.

Judecător
Igor NEGREANU

Digitally signed by Negreanu Igor
Date: 2026.07.01 12:52:10 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

